

KATAKAN TIDAK PADA LALAT

Oleh :Roslan Mohd Yusof, Jamal Abdul Nasir Mohammad Hassan, Norazean Mohamad Falal, Nurshuhahada Solahudin, Tan Teck Leon, Mohamad Azlan Jahaya

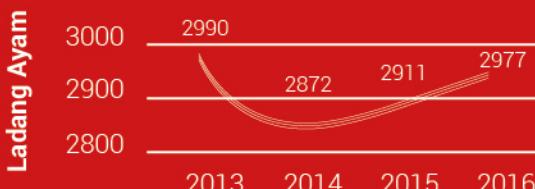
Kebimbangan Jabatan Perkhidmatan Veterinar (DVS) terhadap aduan awam mengenai kacau ganggu lalat dan masalah bau daripada aktiviti penternakan terutamanya ayam agak kerap juga dilaporkan. Peningkatan kesedaran awam mengenai kualiti alam sekitar dan kesejahteraan hidup telah mencari kaedah bagi mengurangkan masalah lalat di ladang penternakan ayam.

Pada tahun 2016, negeri Perak sahaja menerima 12 aduan awam mengenai kacau ganggu lalat dan masalah bau daripada penternakan ayam. Negeri Sembilan dengan tiga aduan dan Melaka dengan 11 aduan tidak termasuk negeri-negeri yang lain.

Kacau ganggu lalat juga boleh memberi kesan kepada sosial dan ekonomi seperti keselesaan penduduk mahupun industri pelancongan secara tak langsung. Penggunaan baja organik yang tidak diproses dengan baik dan digunakan terus di ladang tanaman dan sayuran kerap mendatangkan masalah bau kepada penduduk sekitar.

Statistik Penternakan Ayam

Ladang Ayam Pedaging & Penelur

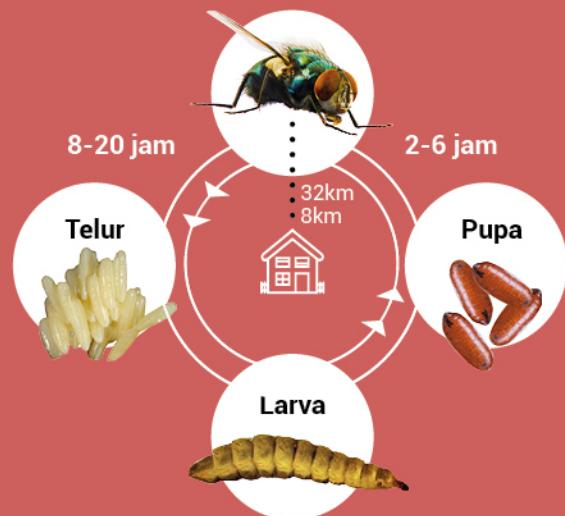
Statistik semasa ladang ayam pedaging penelur di Semenanjung Malaysia adalah seperti berikut:-

Dengan peningkatan jumlah ladang penternakan ayam, dijangka akan turut meningkatkan aduan kacau ganggu lalat daripada orang awam.

Kitar Hidup Lalat

Bagi mengawal lalat, kitar hidupnya mestilah difahami dengan terperinci bagi menghasilkan kaedah kawalan yang lebih berkesan.

Kebiasaannya, lalat mampu terbang dalam lingkungan 0.8 kilometer, tetapi pernah direkodkan mampu mencapai sehingga 32 kilometer.

Ingat!

Fakta Mengenai Lalat

lalat dapat mencium makananya hingga jarak 2km.

lalat mencium bau menggunakan bulu di tubuh

Sementara, bulu-bulu pada mulut dan kaki untuk mencicip makanan

Hidup lalat hanya sekitar 15-30 hari. Tetapi dalam umur sependek itu, lalat betina mampu bertelur sekitar 3000 butir, yang boleh menghasilkan lalat dewasa dalam masa 6-14 hari.

Apa Yang Menarik Lalat Datang?

Bau - Lalat sangat tertarik kepada bau. Protein yang hadir dalam makanan ternakan dan tinja ayam menarik lalat yang mampu mengesan bau dalam jarak 1 kilometer.

Tinja - Tinja yang basah menarik perhatian lalat dewasa dan memberi persekitaran yang sesuai untuk lalat membiak. Tinja segar mengandungi 73.7% kelembapan sedangkan kelembapan yang ideal ialah 40%-85% untuk lalat bertelur.

KAEDAH PENGAWALAN LALAT

Sebarang cadangan kaedah pengawalan lalat adalah berkait rapat dengan pengetahuan persekitaran yang sesuai bagi untuk pembiakan lalat serta pemahaman mengenai kitar hidupnya. Pelbagai kaedah boleh dilakukan untuk mengawal lalat, antaranya:

Lokasi ladang

Lokasi ladang yang terbaik sekurang-kurangnya 3 kilometer daripada kawasan penempatan dan kemudahan awam. Jauh dari sumber air / rizab sungai/takungan air bersih untuk kegunaan awam.

Di dalam kawasan yang di kelilingi tumbuhan ataupun di dalam kawasan ladang getah atau kelapa sawit yang boleh bertindak sebagai zon penampang (green-belt) untuk mengelakkan bau serta lalat disebarluaskan secara terus oleh angin.

Sistem kandang / reban

Sistem kandang/reban tertutup (moden) merupakan alternatif kawalan lalat. Persekitaran suhu, kelembapan dan peredaran udara yang boleh dikawal amat berkesan dalam mengatasi masalah bau dan pembiakan lalat.

Lantai kandang/reban daripada jenis simen lebih digalakkan bagi memudahkan kerja-kerja pencucian kandang/reban. Lantai reban yang tinggi sekurang-kurangnya 1.8 meter memudahkan pencucian najis ternakan.

Pengubahsuaian makanan ternakan

Kandungan mil ikan (fish meal) dalam makanan ternakan menarik lalat untuk datang. Penggunaan fish meal tidak digalakkan dalam penyediaan makanan ternakan. Perlu mencari sumber-sumber makanan protin yang lain.

Kaedah manipulasi diet (dietary manipulation) dalam makanan ternakan (feedstuffs) seperti mencampurkan enzim (phytase), asid amino dan lain-lain aditif juga boleh membantu meningkatkan zat dalam ternakan serta dapat mengurangkan nitrogen dalam sisa tinja ayam yang boleh menyebabkan bau (ammonia).

Penggunaan bahan kimia

Kawalan menggunakan bahan kimia lebih bersifat sementara. Larvicide sprays adalah salah satu cara mengawal lalat serta berkesan membunuh lalat peringkat larva. Namun penggunaan tanpa pengawalan boleh mengakibatkan kekebalan lalat terhadap bahan kimia tersebut.

Pengawalan secara fizikal

Kelembapan tinja ayam kurang dibandingkan dengan ternakan yang lain seperti lembu, kambing, babi dan lain-lain maka melakukan proses pengeringan atau kompos melalui cahaya matahari adalah cara yang mudah dan murah. Kaedah ini juga turut membantu mengurangkan bau sisa di sekitar ladang ternakan serta membunuh patogen (mikroorganisma penyebab penyakit) di dalam sisa melalui haba yang dihasilkan (C M Williams, FAO 2011).

Najis yang terdapat di bawah reban perlu dibersihkan setiap 3-7 hari untuk mengelakkan pembiakan lalat. Sisa ini dikeluarkan dari ladang dengan sempurna ke kawasan kompos untuk diproses sebagai baja. Pastikan tiada larva di dalam sisa tinja. Sekiranya ada, ini perlu dihapuskan dengan bahan kimia supaya tidak berlaku pembiakan lalat.

Penggunaan perangkap lalat boleh mengurangkan jumlah lalat. Seperti gam lalat dan lampu sinaran ultra ungu (uv).

Kawalan biologi

Penggunaan mikroorganisma berfaedah (EM) Semburan EM ke atas tinja dan kawasan ladang boleh mengurangkan bau yang boleh menarik lalat datang.

Kehadiran Serangga (parasitoid / predator) parasitoid yang bertelur dalam pupa dapat memutuskan kitar hidup lalat dewasa. Oleh itu lalat tidak dapat membiak.

MENGAPA PERLU BEBAS LALAT

Pencegahan penyakit

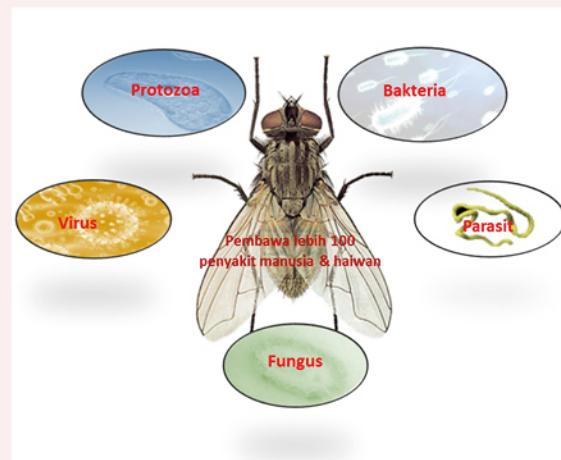
Kebiasaan lalat tertarik dengan kotoran/sisa makanan dan benda-benda yang busuk. Lalat adalah vektor yang boleh menyebarkan bakteria, parasit dan virus penyakit kepada hidupan lain. Agen penyakit akan melekat pada kaki, badan, kepala dan lain-lain anggotanya.

Penularan penyakit seperti disentri (radangan usus - parasit Entamoeba histolytica.), demam typhoid - bakteria Salmonella typhi., Diarrhoea (cirit-birit-bakteria/virus) dan kolera (efeksi usus kecil- bakteria Vibrio cholerae.) adalah jenis-jenis penyakit yang disebarluaskan oleh lalat.

Dengan membasmikan/membunuh lalat serta menghalang pembiakkannya sudah tentu dapatlah mencegah jangkitan penyakit disebabkan bawaan lalat.

Meningkatkan keselesaan serta kesejahteraan hidup masyarakat.

Kehadiran lalat tidak pernah diinginkan kerana lalat dikaitkan dengan kotor dan penyakit. Sekiranya sesuatu tempat atau kawasan kediaman itu dikunjungi oleh lalat-lalat maka sudah tentu akan menimbulkan ketidakselesaan dan gangguan hidup di dalam aktiviti sehari-hari mereka.

KESIMPULAN

Di dalam mengatasi masalah lalat di ladang ternakan terutamanya ayam sudah pasti penternak perlu bekerjasama dan berasa bertanggungjawab untuk menjaga kebersihan ladang mereka sendiri. Sisa ternakan hendaklah diuruskan dengan berkesan mengikut amalan perladangan ternakan yang baik (GAHP) Jabatan Perkhidmatan Veterinar (DVS) supaya alam sekitar kita akan terpelihara dan masyarakat pula dapat hidup dalam harmoni.